

ВІД ОНОВЛЕННЯ ЗНАНЬ – ДО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Кравчук Н.М.

Наукова бібліотека

Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова

В статті висвітлені основні напрямки діяльності бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова як методичного центру бібліотек ВНЗ м. Вінниці. Представлені методи і форми підвищення фахового рівня бібліотечних працівників.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, безперервна освіта.

Повышение квалификации библиотечных работников – это не сумма мероприятий, а постоянный и планомерный процесс, целью которого является существенное улучшение деятельности библиотеки.

Э.Р. Сукиасян

Динамічний процес розвитку бібліотек лежить в основі формування нових професійних вимог, яким повинен відповідати бібліотекар. Сучасний бібліотекар – це не тільки знавець літературної і наукової видавничої продукції та читацьких потреб, але і спеціаліст в області нових цифрових технологій, навігатор в електронних ресурсах Інтернет, провідник інформаційної культури, хранитель гуманістичних традицій суспільства та універсального наукового знання, менеджер і маркетолог в інформаційно-бібліотечній сфері, активний суб'єкт книговидавничого ринку. Кардинальний інформаційний розвиток суспільства зумовив зростання вимог до бібліотекарів.

Престиж бібліотеки і бібліотечної професії в певній мірі залежить від рівня професійної майстерності співробітників. Хочеться згадати вислів відомого вченого-бібліографа К.Дерунова: “Каждая библиотека прежде всего библиотекарем держится, из-за него же и падает”. Ця думка початку ХХ ст. актуальна і сьогодні: ефективність і якість роботи бібліотеки багато в чому залежить від кваліфікації і професіоналізму її працівників. Спеціалісти вважають, що професійні знання застарівають кожні 5 років, особливо під впливом процесу інформатизації. За результатами дослідження у США встановлено, що фахівець щороку повинен оновлювати 5% теоретичних і 20% практичних

професійних знань. Тому діяльність бібліотекаря вимагає регулярного оновлення знань і підвищення професійного рівня.

Кадрове питання турбує бібліотеки ВНЗ м. Вінниці, в яких сьогодні працює 182 працівники. Із них лише 40% мають базову освіту (вищу та середню спеціальну), а 60% працівників – не спеціалісти. Певні проблеми в роботі виникають і в працівників, які не мають належного досвіду роботи, і в досвідчених працівників. Значна частина бібліотекарів отримали освіту у 70-80-х роках (33 %) і їх знання дещо застаріли. Як показала практика, новопризначені працівники оволодівають здебільшого вузькими професійними вміннями певного процесу роботи. Але подібна підготовка не відповідає сучасним критеріям. Тому діяльність бібліотекаря вимагає регулярного оновлення знань і підвищення професійного рівня.

Нове інформаційне середовище суттєво позначилося на діяльності бібліотечних працівників і зумовило появу нових тенденцій у підході до професії бібліотекаря, яке неможливе без спеціальних знань і потребує цілеспрямованого підвищення фахового рівня. В бібліотеці ВНМУ цей напрямок роботи планомірний і обґрунтований. Дирекцією напрацьована певна система безперервної освіти. Як методичний центр бібліотек ВНЗ м. Вінниці, бібліотека ВНМУ поєднує підвищення фахового рівня як своїх працівників, так і працівників бібліотек методоб'єднання. Цей процес має кілька рівнів, залежно від освіти, досвіду, посади працівників бібліотеки та інших чинників.

Позитивним результатом є можливість фахівців бібліотек підвищувати кваліфікацію на загальнодержавному рівні: зональних, всеукраїнських конференціях вузівських і галузевих бібліотек, заходах Української бібліотечної асоціації. Використовуються можливості навчання працівників у Вінницькому обласному навчально-методичному центрі галузі культури, мистецтв та туризму. Протягом останніх років навчання працівникам на курсах частково оплачує «Асоціація бібліотек Вінниччини».

На жаль, не кожна бібліотека, внаслідок певних причин, має можливість періодично підвищувати кваліфікацію працівників на спеціалізованих курсах. Тому, замислившись над новими способами та методами покращення фахового рівня бібліотекарів, виникла ідея розробити власну методiku удосконалення освіти працівників.

Значна робота в цьому напрямку проводиться на внутрішньо бібліотечному рівні. Напрямки роботи з кадрами плануються дирекцією бібліотеки на перспективу. Зокрема, професійний розвиток і підготовка працівників бібліотеки прописані в «Стратегічному

плані розвитку наукової бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова». Підвищення фахової компетентності працівників бібліотеки забезпечує «Програма підвищення кваліфікації працівників бібліотеки ВНМУ», яка складається кожні 3 роки. Девіз попередньої програми був – «Розвиток бібліотеки через розвиток персоналу», а на 2014-2016 рр. – «Від оновлення знань – до професіоналізму». В розділах програми: «Бібліотекар-професіонал», «Професіоналізм, етика та культура бібліотечного спілкування», «Розширення загальноосвітнього кругозору бібліотечних працівників», «Інформаційна культура бібліотекаря», «Бібліотекар і сучасний літературний процес» та ін. намагаємось різноманітними формами і методами залучити своїх працівників до навчання протягом всього життя, тобто до безперервної освіти.

Інтенсивний розвиток комп'ютеризації і автоматизації, входження бібліотеки до інформаційного простору, поява нових технологій вимагають від бібліотекарів оволодіння новими знаннями та вміннями. На вирішення цих завдань спрямовує свої зусилля міжвузівська «Школа IRBIS». В рамках занять проводяться практикуми, консультації, індивідуальні заняття стосовно вивчення окремих модулів АБІС.

Бібліотека ВНМУ виступила ініціатором створення на базі бібліотек ВНЗ міжвузівської «Школи професійної майстерності». Мета школи – консолідація зусиль бібліотек МО у напрямках: формування та оновлення теоретичних знань бібліотекарів; оволодіння працівниками специфікою бібліотечної роботи; навчання бібліотекарів інноваційним формам і методам роботи; удосконалення практичних вмінь і навичків; виявлення творчих особистостей. Розроблена модель професійного навчання включала комплексні заходи, в яких подавалися теоретичні висвітлення питань, практичний досвід, намічалися перспективи. Вона включала навчальний блок (лекції, консультації, практикуми, тренінги), оглядовий блок (інформаційні години, екскурсії), практичний блок (стажування), контрольно-підсумковий блок (анкетування, реферати, співбесіди, атестація, конкурси). Наставниками ставали старші колеги, досвідчені спеціалісти бібліотек. І ентузіазму у них виявилось не менше, ніж у тих, хто навчався. Діяльність Школи визначалася завданнями, які стоять перед вищою освітою та наукою із врахуванням особливостей розвитку кожного ВНЗ. Навчання проводилося диференційовано залежно від освіти, практичного досвіду, стажу, посади та функціональних обов'язків працівників. Програма занять розроблялася з урахуванням складності питань, з якими бібліотекарі стикаються у повсякденній роботі. Були визначені бібліотеки-бази з кожного напрямку. Навчання в Школі допомогло набути нові знання, розкрити здібності та подолати невпевненість в собі.

Сьогодні цю форму роботи замінив експрес-університет, заходи якого розраховані на працівників, які задіяні в однакових бібліотечних процесах: обслуговування, комплектування, автоматизації, культурно-просвітницькій роботі та ін. Тому він збирає працівників з вузьких напрямків діяльності (створення інституційного репозитарію, проведення інвентаризації в автоматизованому режимі та ін.).

Зважаючи на професійні досягнення працівників у «Школі професійної майстерності», керівники бібліотек ВНЗ запропонували створити секцію керівного складу «Лідер». Результати знову ж таки обнадійливі. Розглядалися питання: «Методика підготовки виступів на вчену раду ВНЗ», «Методи і стиль керівництва: проблеми та шляхи їх вирішення», «Номенклатура справ у бібліотеці», «Стан впровадження комп'ютерної технології у бібліотеках ВНЗ м. Вінниці», «Нове в бібліотечному світі», «Вміння бути публічним: майстерність чи талант?» та ін. Ця форма роботи переросла у своєрідний «професійний діалог».

Бібліотечні працівники мають можливість підвищувати свою кваліфікацію на базі обласної наукової бібліотеки ім. К.А. Тімірязєва. Для працівників ВНЗ м. Вінниці був організований майстер-клас по створенню буктрейлерів. Щомісяця в рамках занять Університету культури «Книга і суспільство» відбуваються зустрічі та спілкування з цікавими людьми. Також завжди була можливість обмінятися досвідом роботи.

Цікавими і ефективними формами роботи були літня школа молодих бібліотекарів, ярмарок бібліотечних інновацій «Сучасна бібліотека: рухаємось вперед», які проводила Українська бібліотечна асоціація спільно з міністерством культури України, Національною парламентською бібліотекою України, громадським об'єднанням «Асоціація бібліотек Вінниччини» в рамках програми «Бібліоміст». В обласному тренінговому центрі працівники бібліотеки відвідували навчальні курси по використанню різних технологій у практичній діяльності. За активну участь у молодіжному проекті програми «Бібліоміст» «Сучасний бібліотекар – 2» одна з працівниць вийшла у фінал. Сьогодні свої знання і вміння, набуті в проекті, вона передає колегам методоб'єднання, організувавши групові заняття «Крокуємо в сучасність» по 16 темах (професійні облікові записи, розширений пошук Google, моніторинг та оцінка, бібліотечний блогінг та ін.). Щотижневі практичні заняття, проведені безпосередньо на місцях роботи колег, отримують схвальні відгуки і від тих, хто навчається, і від дирекції бібліотек. З найбільш цікавими темами вона виходить також на всеукраїнський рівень. Зокрема, курс навчання провела у Регіональному тренінговому центрі на базі Львівської обласної наукової бібліотеки.

У бібліотеці щочетверга проводяться заняття колективу з підвищення кваліфікації, на яких звучить інформація з різних питань: професійних, медичних, літературних, мистецьких. Використання мультимедійних презентацій під час виступів уже стало необхідністю. На заняття неодноразово запрошували гостей з цікавою та актуальною інформацією.

Творчий розвиток людини – це та коштовна якість, яку треба виховувати, підтримувати в кожному, хто відчуває себе активною особистістю у житті. Це величезний потенціал для розвитку будь-якої справи і, звичайно ж, бібліотечної. Тому як засіб реалізації творчого бібліотечного потенціалу, розвитку ініціативи в роботі бібліотека використовує таку форму підвищення кваліфікації як конкурси. Вони дають можливість виявити творчі, креативні можливості бібліотекарів, оцінити їх професіоналізм, виходячи із притаманних їм знань, навичок і умінь.

Проводячи конкурси, методична служба бібліотеки ставить мету:

- розширювати діапазон засобів бібліотечної та бібліографічно-інформаційної діяльності;
- удосконалювати нові форми популяризації книг і читання;
- пробуджувати творчий азарт;
- розвивати стимулювання бібліотечних працівників до професійного росту.

Щороку проводяться конкурси у певному напрямку. Якщо у попередні роки це були конкурси на кращу книжкову виставку, бібліографічний огляд, видання, кращого бібліотекаря, то цього року працівники бібліотеки змагаються за кращу електронну виставку. Напередодні був проведений майстер-клас, де розглядалися вимоги та різні нюанси в цій роботі.

Робота здійснюється в кілька етапів: збір матеріалу, підготовка і оформлення роботи, вихід на аудиторію. Зазвичай, відбувається бурхливе обговорення кожної конкурсної роботи, де вказуються і недоліки, і переваги. Такі конкурси передбачають розкриття та популяризацію фонду бібліотеки та інших інформаційних ресурсів; виховання інтересу читачів до літератури різної тематики; знайомство з кращими зразками вітчизняної та зарубіжної літератури; розповсюдження інформації про досягнення у медичній галузі; формування позитивного іміджу бібліотеки; сприяння різноманітному дозвіллю і т. д. Крім цього, прагнемо навчити працівника володіти новими методиками популяризації інформації. До оцінювання робіт залучаються всі колеги. З цією метою розроблені листи оцінювання за певними критеріями, результати яких враховує журі. До Дня бібліотек відзначаються переможці найкреативніших робіт. В

такій роботі читачі помічають нашу індивідуальність, неповторність, інтелект.

В обласному конкурсі видань, який проводила «Асоціація бібліотек Вінниччини», для відзначення біобібліографічного покажчика на CD-Rom «М. І. Пирогов», була оголошена спеціальна номінація «Креативний підхід до електронних видань».

Сьогодні, в епоху розповсюдження Інтернет-послуг, цифрових носіїв інформації, зацікавити читачів творами світової і української літератури – не просте завдання. Тому своєрідним випробовуванням для працівників сектору художньої літератури був конкурс на визначення звання кращого читача року у номінаціях «Суперчитач», «Майстер детективу», «Леді любовного роману», «Закоханий в історію» та «Поезія – частинка душі». Вони нагороджувалися вітальними листівками і невеличкими подарунками. Проте справжніми переможцями були працівники сектору, які зуміли зацікавити і зберегти своїх читачів.

Розвитку фантазії і творчості сприяє не тільки суто бібліотечна тематика. Не залишилася осторонь бібліотека у проведенні міжобласного фотоконкурсу «Люди. Книги. Доли», організованого «Асоціацією бібліотек Вінниччини». Намагаючись актуально та повно розкрити сучасні погляди на бібліотеку, професію бібліотекаря та читача, працівники підійшли до цієї роботи з нестандартним мисленням, проявили неабияку неординарність поглядів у фотографуванні цікавих моментів із життя бібліотеки. Дві наших фотороботи були відзначені преміями. Інтерес до такої роботи розгорівся більше, тож працівники продовжили підбір таких миттєвостей.

Ефективність методичної роботи досягається засобами живого спілкування з бібліотеками міста шляхом взаємовідвідувань на місцях. Безпосереднє знайомство з роботою показує важливість і ефективність обміну досвідом, дає можливість краще усвідомити недоліки та переваги в роботі і зробити конкретні рекомендації стосовно покращення діяльності. До того ж, будь-який досвід не копіюється, а застосовується відповідно до функцій і завдань бібліотеки. Таке особистісне спілкування і створення ділових контактів стимулює до розробки власних ідей.

Методична робота бібліотеки та підвищення фахового рівня працівників поєднуються з видавничою діяльністю, до якої залучаються працівники всіх бібліотек методоб'єднання. Вся корисна і цінна інформація знаходить своє відображення в інформаційних листах, рекомендаціях, виданнях серії «На допомогу бібліотечному фахівцю», представляється на сайті бібліотеки у розділі «Профі-клуб». Викликали інтерес видання «Використання соціальних мереж в роботі бібліотеки», «Традиційні та нові підходи до обліку і зберігання бібліотечних ресурсів», «Автоматизована книговидача в

науковій бібліотеці ВНМУ ім. М.І. Пирогова» та ін. Плануються рекомендації по застосуванню мультимедійних засобів в роботі бібліотеки. На пропозицію бібліотеки ВНТУ у цьому році розпочато роботу над дайджестом «Сучасні орієнтири університетських бібліотек» (досвід роботи Вінницького методоб'єднання), який буде видаватися щорічно у 2-х випусках. В основу видання «Форми і методи роботи з читачами: як привернути увагу до бібліотеки» будуть покладені результати обміну досвідом працівників під час відвідувань бібліотек.

Отож, всі перераховані форми сприяють росту професійної майстерності, формуванню високоерудованого професіонала з творчим відношенням до роботи, засвоєнню нового досвіду, впровадженню інновацій. І якщо після заходів виникають думки типу: «Що нового планується впровадити в свою роботу», «Які є перспективи розвитку бібліотеки», «Що конкретно потрібно зробити», а такі думки здебільшого виникають, то можна сміливо запевнити: наш час був витрачений не даремно, з користю для справи. Бібліотека не зупиняється на досягнутому. Вона в постійних пошуках нових форм і методів роботи на допомогу задоволенню зростаючих читацьких інтересів.

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОГО РЕПОЗИТОРІЮ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК ЗАСОБУ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Крива А.В., Перелигіна В.Є.

Наукова бібліотека Національного університету
водного господарства та природокористування (м. Рівне)

У статті репозиторій розглядається як найбільш ефективний шлях поширення наукових публікацій та навчальних видань університету.

Ключові слова: репозиторій, відкритий доступ, наукова комунікація, НУВГП, цитування, Google Академія.

Зростаючі темпи отримання важливих наукових результатів в різних науках вимагають оперативнішого їх розповсюдження для наукової спільноти, аніж це було